УДК 342.9
Купін А.П.
доц. НУ «Запорізька політехніка»

СТАН СП'ЯНІННЯ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ОБТЯЖУЄ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

При фізіологічному сп'янінні (алкогольному, наркотичному, токсичному) послаблюється функціонування гальмових процесів нервової діяльності й самоконтролю. Звичайне фізіологічне сп'яніння настає поступово. Особа усвідомлює, що алкоголь, наркотик чи інша речовина одурманює його, порушує нормальний стан психіки, швидкість реакції, координацію рухів тощо. Продовжуючи вживати такі речовини та засоби, особа приводить себе у стан сильного сп'яніння, що, хоча і порушує психічні процеси, але не є хворобливим станом.

Патологічне сп'яніння може настати для особи раптово, навіть при вживанні невеликих доз алкоголю, наркотику тощо. Патологічне сп'яніння є хворобливим станом, що належить до короткочасних психічних розладів і якісно відрізняється від тяжкого ступеня звичайного побутового сп'яніння. За патологічного сп'яніння присутні психологічний і медичний критерії неосудності.

Патологічне сп'яніння виявляється в основному в формах:

1. епілептоїдна: в особи виникає спотворене сприйняття навколишнього середовища, сутінковий стан свідомості, що призводить до неправомірної поведінки;

2. параноїчна: виникають галюцинації, маревні ідеї. У особи, яка перебуває у такому стані, виникає неадекватне сприйняття реальної дійсності, у неї виникає почуття страху, тривоги, що породжує прагнення рятуватися, захищатися, нападати на «ворогів» тощо.

Характерною ознакою патологічного сп'яніння у таких випадках може бути відсутність фізичних ознак сп'яніння. Поведінка особи відзначається точними рухами, впевненою ходою, чіткою мовою. Стан патологічного сп'яніння має короткочасний характер і звичайно закінчується глибоким сном з повною втратою спогадів про здійснене (амнезія).

Залежно від речовини, вживанням якої викликається сп'яніння:

алкогольне – психічний стан людини, який виникає внаслідок вживання алкогольних напоїв (алкогольної інтоксикації), що призводить до фізіологічних, психічних, вегетативних і неврологічних розладів;

наркотичне – це психічний стан людини, викликаний вживанням наркотичних засобів;

токсичне – це психічний стан людини, викликаний вживанням психотропних та інших одурманюючих речовин (окрім алкогольних напоїв і наркотичних засобів).

Залежно від ступеня деформації психічної діяльності людини, яка перебуває у стані сп'яніння: легкий; середній; тяжкий.

Залежно від обставин, за яких особа опинилася у стані сп'яніння, а також психічного ставлення особи до факту приведення себе у такий стан

вимушене: особу привели до такого стану проти її волі;

випадкове: особа привела себе у такий стан без мети вчинити в такому стані злочин. Таке сп'яніння матиме значення пом'якшуючої обставини лише в тих випадках, коли особа по молодості та недосвідченості або в силу інших обставин не знала і не могла знати про можливі наслідки сп'яніння;

умисне: особа привела себе в такий стан без спеціальної мети вчинити в такому стані злочин, але за таких обставин, коли вона могла і повинна була усвідомлювати, що в такому стані вона може його вчинити;

свідоме або намірене: особа привела себе у такий стан для того, щоб в такому стані вчинити злочин, або ж в подальшому послатися на такий стан як на обставину, що його виправдовуватиме.

Залежно від характеру кримінального правопорушення суд може не визнати дану обставину як таку, що обтяжує відповідальність, лише у випадках, коли вчинення кримінального правопорушення особою в стані сп'яніння не вплинуло на ступінь суспільної небезпечності вчиненого або не пов'язано з наслідками, що настали, а також з врахуванням особливих умов, за яких винний опинився в такому стані (наприклад, при доведенні неповнолітнього дорослою особою до стану сп'яніння).

Суд має право, залежно від характеру вчиненого кримінального правопорушення, не визнати стан сп'яніння таким, що обтяжує покарання, навівши мотиви свого рішення у вироку (частина друга статті 67 КК України).

У постанові від 20.09.2022 у справі № 711/2189/21 (провадження № 51-1704км22) Верховний Суд України висловив свою позицію щодо достовірності акту, який підтверджує або спростовує стан сп'яніння. «Вчинення кримінального правопорушення у стані алкогольного сп'яніння може бути підтверджено висновком щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, долученим до матеріалів провадження в оригіналі. На достовірність і допустимість як доказу не впливає відсутність підпису на одному з трьох примірників висновку, складеного в закладі охорони здоров'я, що відповідно до законодавства мав бути виданий під підпис поліцейському, який доставив обвинуваченого на огляд, оскільки цей

документ містить всю необхідну інформацію про освідування обвинуваченого на стан сп'яніння, підписаний лікарем, скріплений його особистою печаткою та штампом медичної установи. Недолучення до матеріалів кримінального провадження копії сертифіката відповідності та свідоцтва про повірку технічного засобу, який використовувався в медичному закладі під час медичного огляду обвинуваченого з метою виявлення в нього стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, не тягне визнання акту медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів недопустимим доказом».